Список використаних джерел:

1. Акпинар Л. Е. Інтерактивні технології навчання в початковій школі: Навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 288 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 448 с.
3. Інна Большакова. Критичне мислення. Початкова школа. Київ: «Вид. дім «Перше вересня», 2016. 144 с.
4. Онопрієнко О., Листопад Н., Скворцова С. Розвиток критичного мислення учнів початкових класів. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 174 с.
5. Як згуртувати колектив / упоряд.: Л. Шелестова, Н. Чиренко, Н. Чернякова. Київ: Шк. Світ, 2011.

ШПЕКО Анна,

здобувачка третього освітньо-наукового рівня «Аспірантура» Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник: **СТРІЛЕЦЬ Світлана,**

докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Наразі цінним в освітній парадигмі є безбар'єрність, навчання життєво необхідних навичок, використання цифрових технологій, переосмислення підходів викладання, врахування гуманістичного світогляду, до того ж все більше уваги приділяється психічному здоров'ю учнів та студентів. У цьому контексті розвиток

соціальних та емоційних навичок стає значущим компонентом сучасної освіти, що має впроваджуватися не на окремих уроках, а під час всього освітнього процесу, і продумані уроки математики також мають можливості для їх формування. Зазначимо, що прийнято вважати фундаментальними 5 навичок соціально-емоційного навчання (далі – СЕН), які треба учням розвивати для успішного навчання, активного життя, здоров'я та благополуччя: самосвідомість, самоорганізація, соціальна свідомість, навички побудови та підтримки стосунків та відповідального прийняття рішень [2].

Реалізація завдань СЕН в математичній освітній галузі є важливою, адже сприяє розвитку внутрішньої мотивації і допомагає учням залишатися зосередженими та зацікавленими, розвивати навички співпраці, взаєморозуміння та підтримки.

Вважаємо доцільним проаналізувати підручники з математики для учнів 3 класу у 2 частинах на наявність завдань соціально-емоційного спрямування. У підручниках Н. Листопад вводяться задачі, у яких розповідається про благодійні ярмарки, проведення часу друзями, вказування жестів і міміки під час зустрічі, надання допомоги старшим, діалогічне спілкування, під час якого одне одному загадують математичні загадки. Також передбачена робота з діаграмами про дозвілля з подальшим проведенням опитування однокласників. Зауважимо, що на сторінках деякі завдання супроводжуються умовними позначками, як-от попрацюйте в групах або парах.

У підручниках С. Скворцової та О. Онопрієнко представлено декілька проєктів, у яких передбачено об'єднання в мінігрупи, презентацію з обговоренням переконливості ідей, мініреферендум для висловлення кола питань, прийняття спільного рішення з метою добору та оформлення матеріалів за домовленістю учнів. Це є цінним для побудови та підтримки стосунків. Є завдання, яке радять виконувати разом із дорослими, адже має на меті спільне оформлення та розміщення математичних матеріалів удома. Зустрічаються задачі про надання

допомоги, пригощання. Крім цього, пояснення матеріалу тем супроводжується діалогами персонажів, які висловлюють різні міркування щодо вирішення поставленого, і заохочують учнів доводити думку або її спростовувати шляхом наведення аргументів.

Підручник за авторством С. Логачевської, Т. Логачевської, О. Комар передбачає рубрики «попрацюйте разом», «попрацюйте в парах», а також завдання з «колючками», яке автори радять обговорити і поділитися враженнями наприкінці уроку. Корисним є виконання мініпроєкту «Дні народження в моїй родині» в межах домашньої роботи, адже включає збір імен, дат, родинних зв'язків і впорядкування даних відповідно до календаря, а також встановлення нагадування для привітань близьких. У процесі роботи з діаграмою, в якій позначено рівень приємності різних звуків для персонажа, рекомендується провести опитування в класі з малюванням діаграми, щоб дізнатися звукові вподобання однокласників. Як робота над проєктом, так і побудова діаграм сприяє розвитку соціальної обізнаності. Школярам пропонується за схемою скласти задачу про допомогу притулку тварин, а у процесі дослідження цін на квитки у зоопарк та під час аналізу цін у крамницях для вибору продуктів учні вчаться приймати раціональні рішення та надавати поради.

Констатуємо, що у проаналізованих підручниках недостатньо завдань для формування соціально-емоційних навичок, тому вчителю потрібно знаходити їх додатково або ж самостійно розробляти.

Доцільно молодшим школярам пропонувати розв'язувати задачі, які демонструють партнерську взаємодію, поділ вартості групової покупки, особливості професій, благородні цілі, допомогу. Це спонукає долучатися до волонтерських заходів, включають тему емоцій і почуттів. До прикладу, це може бути така задача на ділення на вміщення: «Кожна дитина виконала по 3 добрі справи за тиждень, щоб зробити світ трохи кращим. Усього учні виконали 27 добрих справ. Скільки дітей долучилося до творення добра?».

Ефективними є і візуалізовані логічні задачі, у яких числа «ховаються» за малюнками персонажів, які виражають різні емоції, і шифрувальники, де знаходять значення виразів та розшифровують слова за відповідною тематикою, і математичні пазли, на яких зображені життєві ситуації. Наводимо приклади деяких завдань для тематичного уроку на рис.1.

Рис. 1. Приклади завдань до тематичного дня

На сайті Twinkl представлено математичні завдання, спрямовані на пізнання світу емоцій: робочі аркуші з емоджі-мозаїкою, де необхідно розмалювати маленькі квадратики відповідним кольором, що можуть бути відповідями до виразів чи числами відповідно до заданих властивостей (парне/непарне число, число, яке ділиться без остачі на 50, числа більші/менші за 30 і т.д.); гра «Емоджі: Зламай секретний код», де потрібно підібрати ключ-символ, що відповідає певній цифрі, і з допомогою якого учні розгадують код і відкривають прихований результат додавання чи віднімання; аркуші, де потрібно знайти та порахувати обличчя монстриків настрою або звичайних смайлів, а потім записати кількість певних емоцій у клітинки поруч з їх назвою та зображенням; дидактичний матеріал з плоскими фігурами для вивчення виразів обличчя, емоцій і визначення відповідності форм.

Учителі початкових класів можуть складати перелік запитань, які спонукатимуть учнів перевіряти припущення та робити висновки, адже обмірковування вибору – це крок до відповідального прийняття рішень. Корисним є розмірковування учнів про те, як вони ставляться до предмета чи теми. У цьому доречно скористатися запитаннями, розробленими Е. Бітті: Що ви можете сказати

другові, який має проблеми з математикою? Які позитивні та негативні способи реагування ви використовуєте, коли математика здається важкою? Що ви можете сказати собі, щоб допомогти виконати складне математичне завдання? [1]

Отже, врахування соціально-емоційного складника в змісті уроків математики у початковій школі є необхідним, оскільки це має вплив на формування цінностей, переконань, задоволення потреб. Це можливо під час проєктної роботи, обговорення підходів щодо виконання завдань, що демонструють різні точки зору та стратегії, також використання математичних завдань, які відображають реальні життєві ситуації, торкаються емоцій. Не варто забувати й про розвантажувальні хвилинки та тематичні дні. Таким чином, учні можуть розвивати як математичні компетентності, так і соціально-емоційні навички одночасно.

Список використаних джерел:

1. How to spark social-emotional learning in your math classroom. *Mrs.Beattie's CLASSROOM*. URL: https://www.mrsbeattiesclassroom.com/2021/03/building-social-emotional-learning-skills-in-math-classroom.html (date of access: 30.05.2024).

2. CASEL'S SEL FRAMEWORK. *CASEL*. URL: https://casel.org/casel-sel-framework-11-2020/ (date of access: 29.05.2024).